

Få danske jobs fra udenlandske investeringer

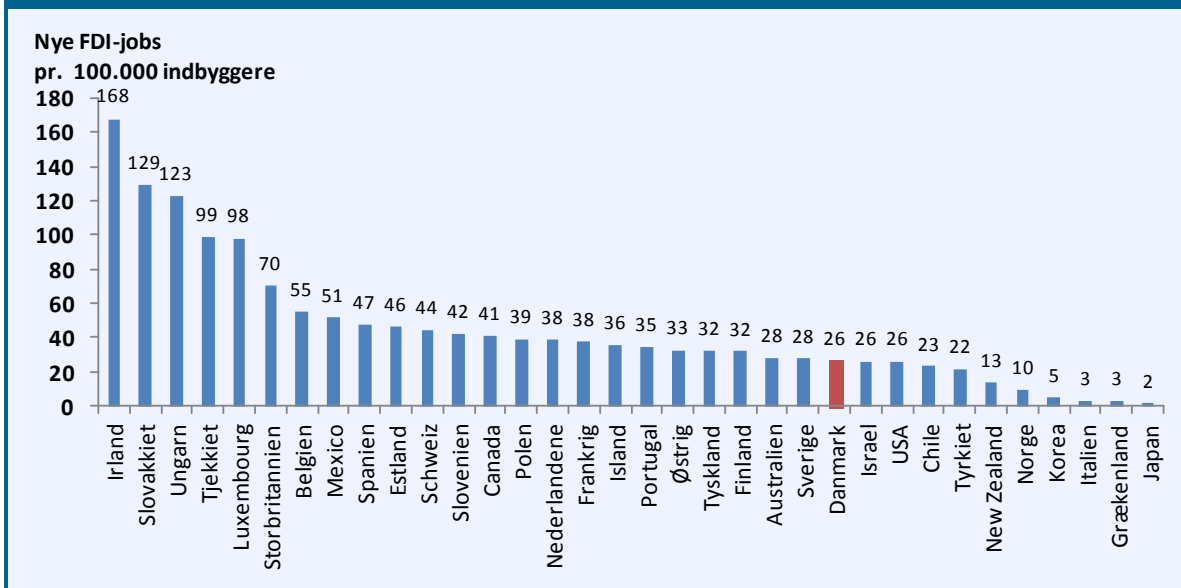
Dette notat viser, at Danmark i 2011 tiltrak nye lokaliseringinvesteringer, som gav anledning til 1.468 nye jobs, svarende til ca. 26 nye jobs pr. 100.000 indbyggere. Tallene er baseret på en ny specialkørsel, som CEPOS har fået foretaget af investeringsekspertter fra IBM - Plant Location International. En sammenligning viser, at det danske niveau giver anledning til en plads som nummer 24 ud af 34 OECD-lande - eller 11. lavest. Danmark indtager samme placering, hvis man ser på gennemsnittet for perioden efter finanskrisen (dvs. 2008-2011). Men også inden da - i perioden 2003-2007 - lå det danske niveau af jobs fra nye udenlandske investeringer lavt (med en plads som nummer 22 af 34 OECD-lande). Tallene understøtter billedet af, at Danmark har vanskeligt ved at øge de udenlandske investeringer i dansk erhvervsliv. Fra perioden inden finanskrisen til perioden efter finanskrisen er det årlige gennemsnit for antallet af nye jobs fra udenlandske investeringer gået fra ca. 37 pr. 100.000 indbyggere til ca. 23 (dvs. en nedgang på ca. 38 pct.). En del af nedgangen i udenlandske investeringer skyldes den økonomiske krise, men sammenlignet med den globale udvikling har Danmark oplevet en næsten dobbelt så stor procentuel nedgang i jobskabelsen fra nye udenlandske investeringer. Samme billede viser sig, når man sætter den danske udvikling op mod udviklingen i sammenlignelige OECD-lande (dvs. rige lande). Analysen indikerer, at jobskabelsen fra direkte investeringer ligger på et lavt niveau i forhold til andre OECD-lande, og at den danske udvikling siden 2003 har været relativ svag.

Udenlandske investeringer i Danmark kan afhjælpe problemerne med den lave produktivitetsvækst i Danmark. Undersøgelser viser bl.a., at udenlandsk ejede virksomheder er mere produktive end danskejede virksomheder i Danmark. Samtidig kan udenlandske investeringer betyde, at der kommer ny teknologi, nye produktive udenlandske medarbejdere samt nye ledelsesformer til Danmark.

Lavt niveau af nye jobs fra udenlandske investeringer i Danmark

I 2011 tiltrak Danmark ifølge IBM-PLI nye investeringer, der resulterede i 1.468 nye jobs, svarende til ca. 26 nye jobs pr. 100.000 indbyggere, jf. figur 1.

Figur 1. Jobskabelse fra udenlandske investeringer i Danmark, 2011

Anm.: Da jobskabelsen er estimeret, og da der ikke er sikkerhed for, at GILD indeholder samtlige lokaliseringsinvesteringer i Danmark eller i de øvrige lande, er der en vis usikkerhed forbundet med resultatet. GILD-metoden medfører imidlertid en metodemæssig konsistens i opgørelsen i de enkelte lande.

Kilde: Specialkørsel på baggrund af IBM-PLI Global Investment Locations Database.

Dette niveau giver anledning til en plads som nummer 24 ud af de 34 OECD-lande på jobskabelse pr. 100.000 indbyggere.

Ved en simpel sammenligning som denne bør man være opmærksom på, at små økonomier generelt er mere afhængige af omverdenen i form af bl.a. høje eksportandele og høje niveauer ind- og udgående direkte investeringer. Det er således på trods af landets begrænsende størrelse, at Danmark ligger i den lave ende af OECD-landene.

Boks 1 IBM-PLI's GILD vs. OECD-statistik på udenlandske investeringer

I modsætning til internationale FDI-opgørelser fra fx OECD går GILD kun efter at afdække de realøkonomiske konsekvenser af udenlandske investeringer, herunder beskæftigelse. Der er især to problemer ved at anvende OECD-statistikken til at analysere de realøkonomiske konsekvenser af udenlandske investeringer. For det første medregnes gennemløbsinvesteringer. For det andet indgår fusioner og opkøb (M&A). En grundig gennemgang af problematikken kan findes i Appendiks A.

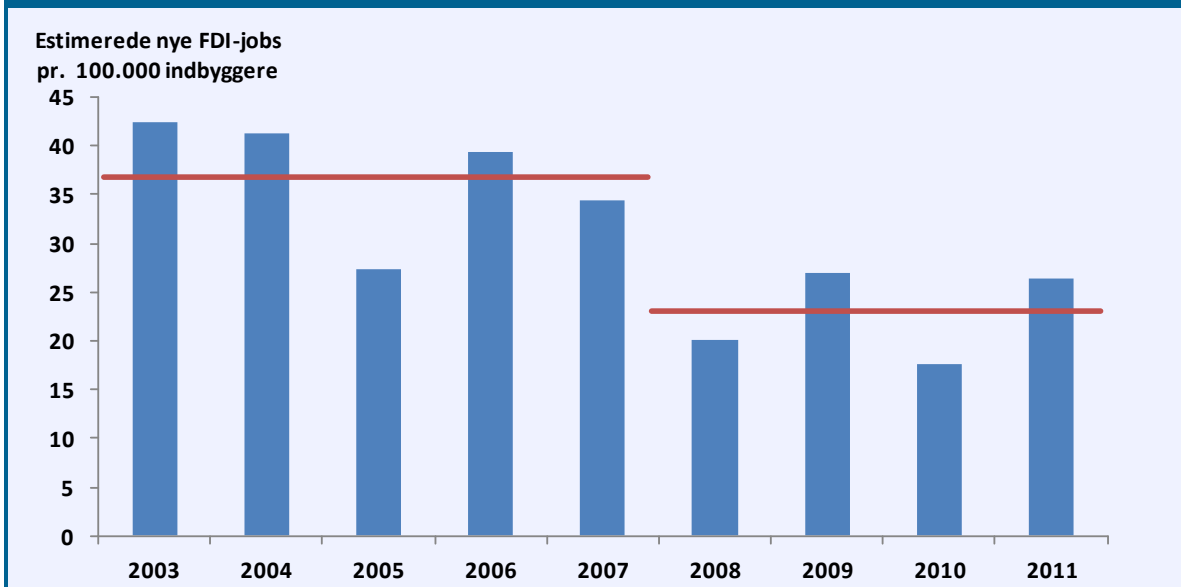
Få danske jobs fra udenlandske investeringer siden 2003

En opgørelse over den samlede jobskabelse viser, at Danmark i de ni år fra 2003 til 2011 har fået godt 15.000 nye jobs fra udenlandske lokaliseringsinvesteringer. Det svarer i gennemsnit til 1.675 jobs pr. år eller 30,6 årligt pr. 100.000 indbyggere.

Figur 2 viser dog, at jobskabelsen fra direkte udenlandske lokaliseringsinvesteringer ikke har været konstant i Danmark, men er faldet fra ca. 42 nye jobs pr. 100.000 indbyggere i 2003 til ca. 26 jobs i 2011.¹

¹ Opgørelsen i figur 1 viser et relativt lavt niveau af jobskabelse gennem udenlandske investeringer i Danmark, men inkluderer ikke den samtidige job-destruktion fra de udenlandske virksomheder. Opgørelsen giver dermed ikke et netto-tal for jobskabelsen. Således havde det en positiv effekt på jobskabelsen, da Nokia oprettede en udviklingsafdeling i Danmark. Men denne effekt bliver neutraliseret fra 2012, som følge af at udviklingsafdelingen lukker, og de ca. 950

Figur 2. Jobskabelse fra udenlandske investeringer i Danmark, 2003-2011

Anm.: Da jobskabelsen er estimeret, og da der ikke er sikkerhed for, at GILD indeholder samtlige lokaliseringsinvesteringer i Danmark eller i de øvrige lande, er der en vis usikkerhed forbundet med resultatet. GILD-metoden medfører imidlertid en metodemæssig konsistens i opgørelsen i de enkelte lande.

Kilde: Specialkørsel på baggrund af IBM-PLI Global Investment Locations Database.

En væsentlig del af det generelle fald er sket i forbindelse med finanskrisen i 2008. Den årlige danske jobskabelse fra udenlandske investeringer i perioden 2008-2011 ligger gennemsnitligt ca. 38 pct. under niveauet i perioden 2003-2007.

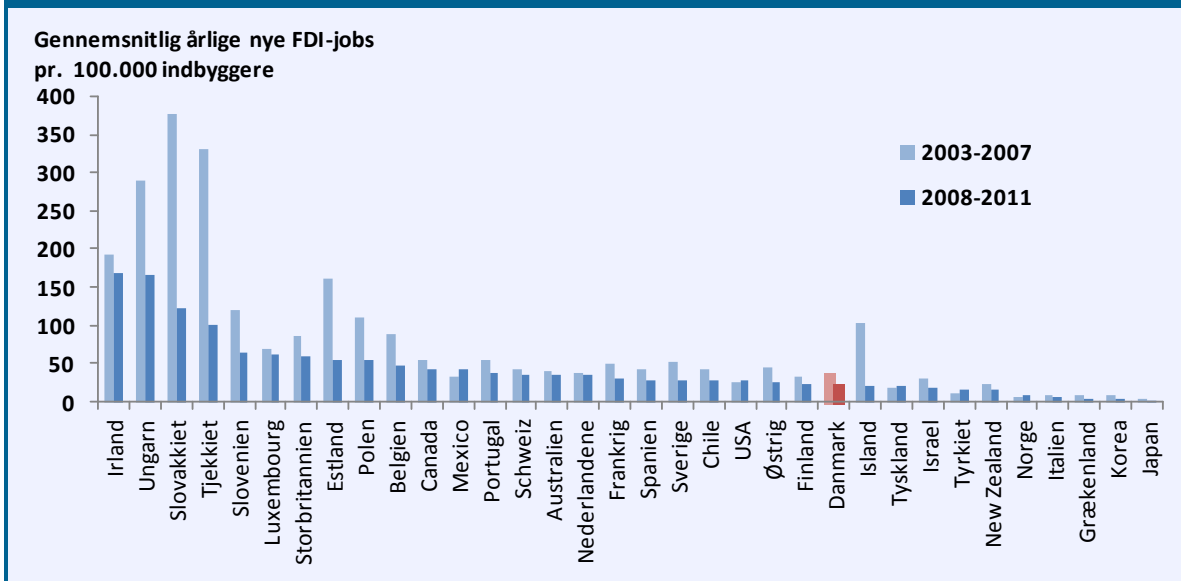
På verdensplan var faldet på ca. 20 pct.² Om end niveauet af nye udenlandske investeringer ligeledes var lavere på verdensplan i perioden 2008-2011 end i årene inden krisen, svarer det globale fald således kun til omkring halvdelen af det fald, vi har oplevet i Danmark.

Et lignende resultat får man ved at se på den gennemsnitlige årlige jobskabelse fra udenlandske investeringer i OECD-landene i hhv. perioden 2003-2007 og perioden 2008-2011. Det generelle billede er, at niveauet af nye udenlandske investeringer (målt på jobskabelse) er faldet i forhold til årene inden finanskrisen, jf. figur 3.

arbejdspladser i Danmark nedlægges. Opgørelsesmetoden fanger den positive effekt ved oprettelsen af jobbene, men ikke den negative effekt ved nedlæggelsen. Da der løbende foregår en jobdestruktion i udenlandske virksomheder (på samme måde som i danskejede virksomheder), er det vigtigt, at der sker en væsentlig jobskabelse.

² IBM Global Business Services, Global Location Trends – 2012 annual report.

Figur 3. Gennemsnitlig årlig jobskabelse fra udenlandske investeringer i OECD-lande, 2003-2007 og 2008-2011

Anm.: Da jobskabelsen er estimeret, og da der ikke er sikkerhed for, at GILD indeholder samtlige lokaliseringsinvesteringer i Danmark eller i de øvrige lande, er der en vis usikkerhed forbundet med resultatet. GILD-metoden medfører imidlertid en metodemæssig konsistens i opgørelsen i de enkelte lande.

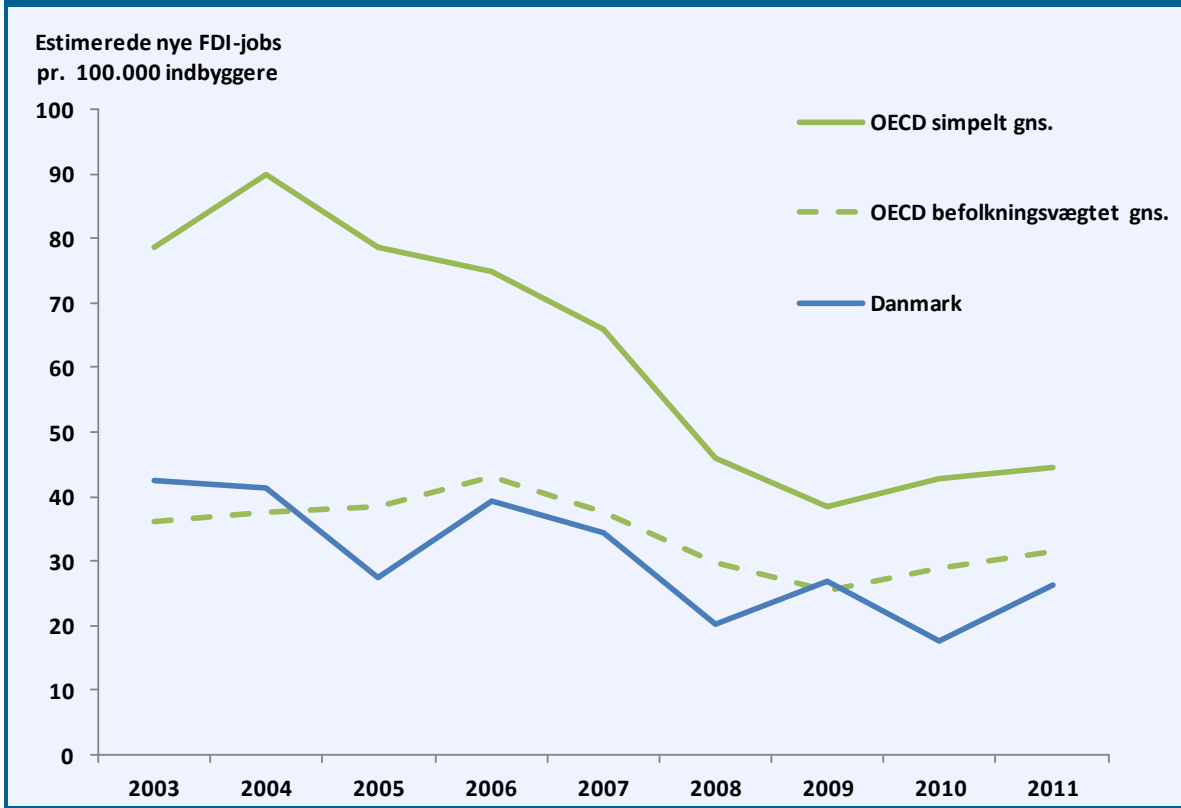
Kilde: Specialkørsel på baggrund af IBM-PLI Global Investment Locations Database.

Det fremgår desuden, at Danmark ligger på et relativt lavt niveau både inden og efter finanskrisen, hvor det danske niveau svarer til hhv. en 22. og en 24. plads af 34 OECD-lande.

Figur 2 og figur 3 understøtter således billedet af, at Danmark også i tiden efter 2007 har haft vanskeligheder med at tiltrække udenlandske investeringer til dansk erhvervsliv.

Sammenlignet med et befolkningsvægtet OECD-gennemsnit (dvs. den samlede jobskabelse fra udenlandske investeringer divideret med den samlede befolkning i OECD-landene) har Danmark oplevet et større fald i de udenlandske investeringer fra 2003 til 2011, jf. figur 4.

Figur 4. Jobskabelse fra udenlandske investeringer pr. 100.000 indbyggere for Danmark og OECD, 2003-2011

Anm.: Da jobskabelsen er estimeret, og da der ikke er sikkerhed for, at GILD indeholder samtlige lokaliseringsinvesteringer i Danmark eller i de øvrige lande, er der en vis usikkerhed forbundet med resultatet. GILD-metoden medfører imidlertid en metodemæssig konsistens i opgørelsen i de enkelte lande.

Kilde: Specialkørsel på baggrund af IBM-PLI Global Investment Locations Database.

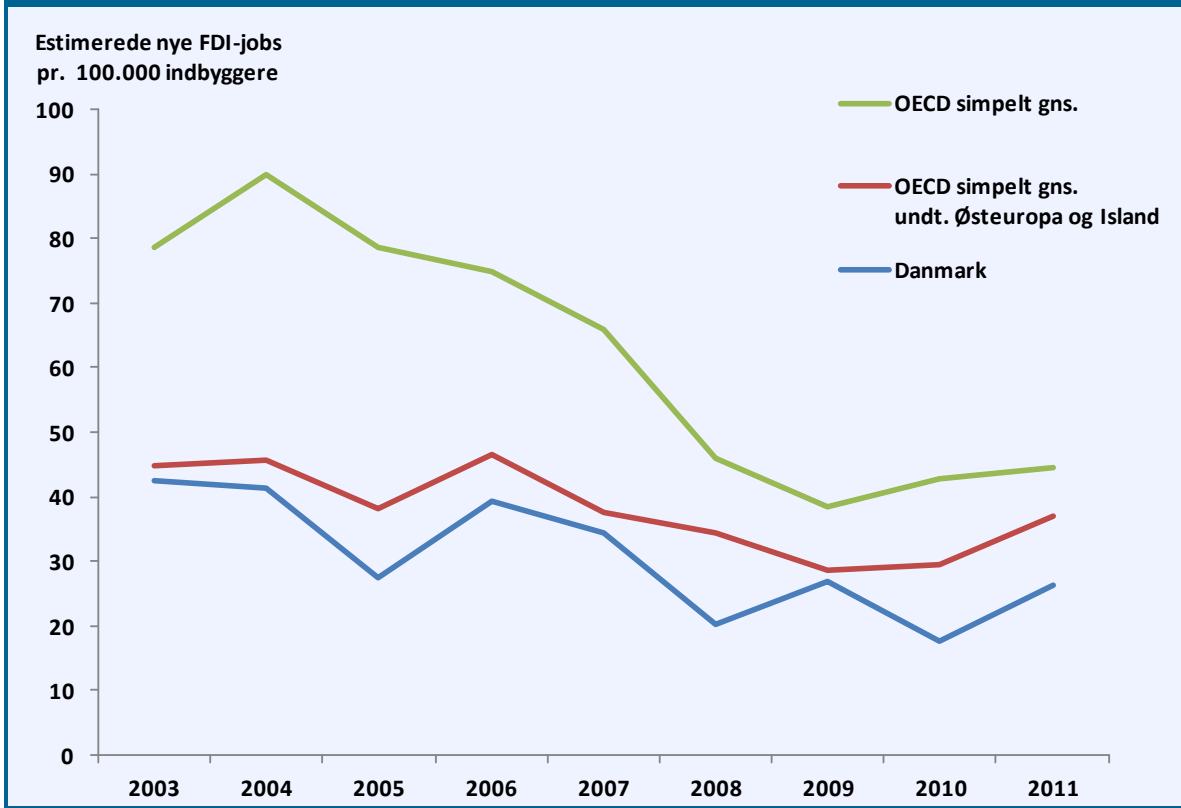
I forhold til niveauet af jobskabelse fra udenlandske investeringer ligger det befolkningsvægtede OECD-gennemsnit på niveau med Danmark over hele perioden. Befolkningsvægtningen trækker i sig selv OECD-gennemsnittet ned, da store lande som fx USA generelt har et lavere niveau af udenlandske investeringer. Hvis man medregnede interne amerikanske investeringer mellem delstaterne, ville opgørelserne vise et langt større niveau for USA og således også for OECD.

Sammenligner man i stedet Danmark med et simpelt OECD-gennemsnit (hvor hvert land tæller lige meget), viser niveauet i OECD sig at være højere end i Danmark over hele perioden. Figur 4 viser også, at det simple OECD-gennemsnit for jobskabelse fra udenlandske investeringer er faldet mere end i Danmark over perioden.

Både i forhold til niveauet i midt-00'erne og det kraftige fald i jobskabelsen fra udenlandske investeringer i perioden 2003-2011 er påvirkningen fra de østeuropæiske lande samt Island stor. Blandt andet pga. et lavt omkostningsniveau og et lavt initialt investeringsniveau har de østeuropæiske lande udgjort et stort investeringspotentiale i 90'erne og i starten af 00'erne. Som følge heraf har der været et stort investeringsinflow, som har skabt mange nye jobs. En lignende situation har Danmark ikke været i, og derfor kan man heller ikke forvente et lignende investeringsniveau i Danmark op gennem 00'erne.

Når man fjerner de østeuropæiske lande og Island fra det simple OECD-gennemsnit, falder gennemsnittet således betragteligt i hele perioden. Det viser sig dog stadig, at niveauet af jobskabelse fra udenlandske investeringer er højere end i Danmark over hele perioden 2003-2011, jf. figur 5.

Figur 5. Jobskabelse fra udenlandske investeringer pr. 100.000 indbyggere for Danmark og OECD, 2003-2011

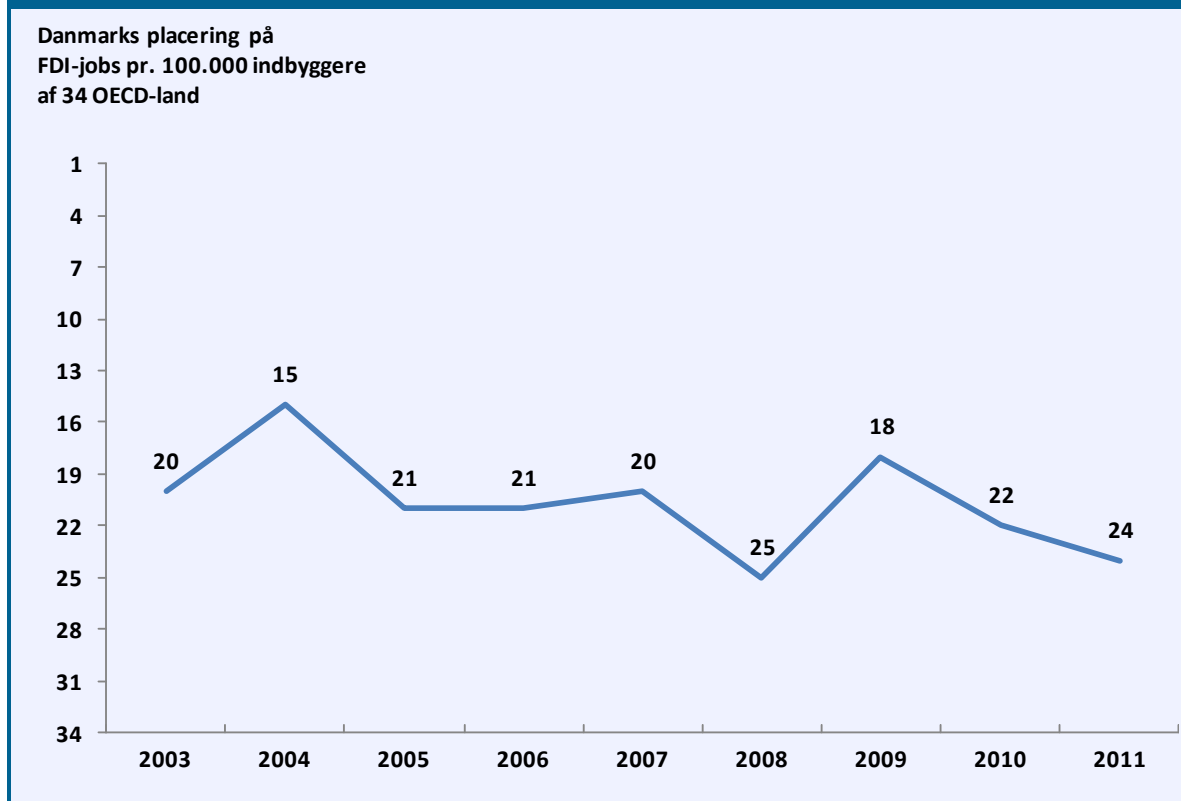
Anm.: Da jobskabelsen er estimeret, og da der ikke er sikkerhed for, at GILD indeholder samtlige lokaliseringinvesteringer i Danmark eller i de øvrige lande, er der en vis usikkerhed forbundet med resultatet. GILD-metoden medfører imidlertid en metodemæssig konsistens i opgørelsen i de enkelte lande.

Kilde: Specialkørsel på baggrund af IBM-PLI Global Investment Locations Database.

Figur 5 viser også, at OECD-gennemsnittet er faldet mindre end Danmark over perioden, når man ikke medtager Island og de østeuropæiske lande. Det er mest tydeligt, hvis man sammenligner niveauet i perioden 2008-2011 med niveauet i perioden 2003-2007, hvor Danmark er faldet med ca. 38 pct. (fra 37 til 23) mod ca. 24 pct. (fra 43 til 32) i OECD ekskl. Østeuropa og Island.

Som følge af den relativt svage danske investeringsperformance har Danmark i reglen indtaget en placering omkring nr. 20 af de 34 OECD-lande. I 2010 og 2011 er det dog kun blevet til en placering som hhv. nr. 22 og 24, jf. figur 6.

Figur 6. Danmarks placering på udenlandske investeringer af 34 OECD-lande, 2003-2011

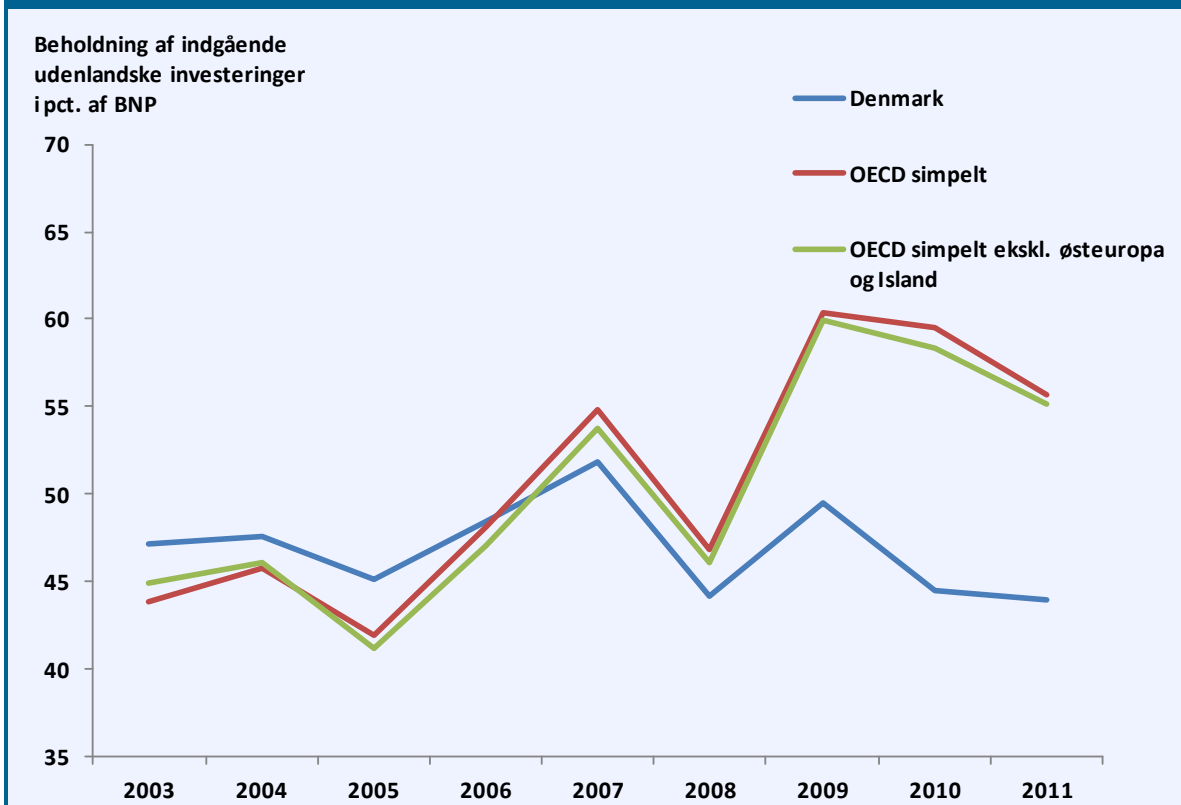

Anm.: Da jobskabelsen er estimeret, og da der ikke er sikkerhed for, at GILD indeholder samtlige lokaliseringsinvesteringer i Danmark eller i de øvrige lande, er der en vis usikkerhed forbundet med resultatet. GILD-metoden medfører imidlertid en metodemæssig konsistens i opgørelsen i de enkelte lande.

Kilde: Specialkørsel på baggrund af IBM-PLI Global Investment Locations Database.

Forskellen mellem den danske udvikling og den generelle OECD-udvikling i indgående investeringer kan også aflæses ved at se på beholdningsstatistikken for indgående investeringer, hvor investeringsniveauet ift. BNP viser en faldende tendens for Danmark siden 2003, jf. figur 7.

Figur 7. Beholdning af direkte investeringer i pct. af BNP i Danmark og OECD, 2003-2011

Anm.: OECD-statistikken medtager også gennemløbsinvesteringer, hvilket ikke er forbundet med nogen realøkonomiske effekter. Se i øvrigt Appendiks A for forbehold for OECD-statistik på FDI.

Kilde: Egne beregninger pba. OECD

For OECD gælder det derimod, at investeringsniveauet er steget ift. BNP, således at gennemsnittet er steget ca. 10 pct. point i perioden 2003-2011. Det skal nævnes, at denne opgørelsesmetode har nogle tekniske svagheder, jf. Appendiks A.

Flere positive effekter af udenlandske investeringer

Udenlandske investeringer i danske arbejdspladser kan hjælpe til at tackle en af Danmarks største økonomiske udfordringer, nemlig den svage produktivitetsvækst siden midten af 1990'erne. Den svage produktivitetsvækst er en af årsagerne til, at Danmarks konkurrenceevne er faldet kraftigt i forhold til vores vigtigste eksportmarkeder. Desuden afgør produktiviteten på langt sigt, hvor høje lønninger danskerne kan få for deres arbejdsindsats. Produktivitetsudviklingen er således helt afgørende for danskernes økonomiske velstand.

Der er tre måder, hvorpå udenlandske direkte investeringer (FDI) kan øge produktiviteten. For det første tilfører udenlandske investeringer kapital, så danske medarbejdere kan producere mere på den samme tid. Det svarer - populært sagt - til, at en skovarbejder får en skovningsmaskine at arbejde med i stedet for en motorsav. Denne effekt indtræder, såfremt den udenlandske kapital *ikke* fortrænger anden kapital.

For det andet har flere analyser dokumenteret, at udenlandsk ejede virksomheder i Danmark er mere produktive end danskejede virksomheder i Danmark.³ Det er således rimeligt at forvente,

³ Se fx Erhvervs- og Vækstministeriet (2012). Vækstpolitisk Redegørelse, Pedersen & Skaksen (2011). Multinational Enterprises in Denmark. Value Added, Investments and Jobs. CEBR & Amcham samt Junge & Skaksen (2010). Produktivitet og videregående uddannelse. CEBR & DEA.

at en øget andel af udenlandsk ejede virksomheder vil øge det gennemsnitlige produktivetsniveau i Danmark.

For det tredje fører udenlandske virksomheder andre teknologier, organisationsformer, forretningsmodeller og arbejdsgange med sig, hvilket kan bidrage til udvikling og innovation i danske virksomheder. Der er således en potentiel effekt af 'knowledge spillovers', hvor danske virksomheder bliver mere produktive pga. inspiration hentet fra de udenlandsk ejede virksomheder i Danmark. Disse spillover-effekter kan fx ske gennem nye medarbejdere, når de danske virksomheder rekrutterer medarbejdere fra udenlandsk ejede virksomheder.

Hvordan skal vi få investeringerne til Danmark?

At dømmes ud fra investorernes faktiske adfærd og de relativt få jobs fra udenlandske investeringer det giver anledning til, er Danmark ikke blandt de mest attraktive investeringslande. De fordele ved Danmark, som ofte bliver fremhævet, og som bl.a. omfatter kompetencer, uddannelsesniveau og et fleksibelt arbejdsmarked, synes ikke at være nok til at opveje ulemperne, hvori høje omkostninger samt skatter på produktion og afkast indgår.

En væsentlig pointe er, at ikke kun det danske omkostnings- og skatteniveau kan udgøre en udfordring for at tiltrække udenlandske investorer. Også et ustabil skattesystem og politisk retorik rettet mod multinationale selskaber kan udgøre en barriere. Eksempelvis lancerede den tidligere VK-regering i 2010 en "Handlingsplan mod multinationale selskaber" og på den baggrund varslede en række skattemæssige stramminger. Ligeledes har SRSF-regeringen - med den vedtagne L 173⁴ - begrænset muligheden for at udnytte tidligere års skattemæssige underskud og desuden krævet selskabernes skatteoplysninger offentligt tilgængelige. Selvom loven også rammer rent danske selskaber, er lovens overordnede formål udtrykkeligt at begrænse de skattemæssige muligheder for multinationale selskaber.⁵

Hvis man skal gøre Danmark mere attraktivt som investeringsland, er man nødt til at kigge på skatte- og omkostningsniveauet. Men det kan også anbefales at overveje den politiske retorik og sørge for, at skattereglerne er stabile under skiftende regeringer.

Konklusion

Opgjort ud fra hvor mange job der er skabt årligt i perioden 2008-2011 som følge af udenlandske investeringer placerer Danmark sig som nummer 24 ud af 34 OECD-lande - eller som 11. dårligst. Det er to pladser dårligere end for perioden 2003-2007. Den danske jobskabelse på baggrund af aktive investeringsbeslutninger fra udenlandske virksomheder om at placere sig i Danmark er således lav i en international sammenhæng. Det indikerer, at Danmark ikke er et så succesfuldt og konkurrencedygtigt land i forhold til at tiltrække udenlandske investeringer, som vi måske har troet. De mange fordele ved Danmark (som fx vores generelt høje kompetencer, uddannelsesniveau og fleksible arbejdsmarked) synes ikke at være nok til at opveje ulemperne, herunder høje omkostninger samt skatter på produktion og afkast.

Konsekvensen af det lave udenlandske investeringsniveau i Danmark kan i sidste ende blive et lavere velstandsniveau sammenlignet andre lande. Udenlandske investeringer øger kapitalniveauet i Danmark. De udenlandske virksomheder i Danmark er desuden mere produktive end den gennemsnitlige danske virksomhed. Endvidere fører udenlandske virksomheder know-how med sig, som danske virksomheder kan lære og blive mere produktive af. Alle tre forhold bidrager til at øge det danske produktivetsniveau og dermed tackle en af Danmarks største økonomiske udfordringer: Den lave produktivetsvækst siden midt-90'erne.

Men hvis de udenlandske investorer fravælger Danmark som investeringsland, går vi glip af disse fordele. Der er derfor brug for at gøre Danmark mere konkurrencedygtigt som investeringsland ved at sænke selskabsskatten, reducere produktionsskatter samt fjerne administrativ besværlig

⁴ http://www.ft.dk/samling/20111/lovforslag/L173/som_vedtaget.htm#dok

⁵ <http://www.skm.dk/public/dokumenter/presse/multi.pdf>

og omkostningstung regulering. Disse instrumenter vil i øvrigt også komme danskejede virksomheder til gode, hvorved også de kan skabe eksportfremgang og privat beskæftigelse.

Appendiks boks A Sammenligning af lande på baggrund af OECD-statistik

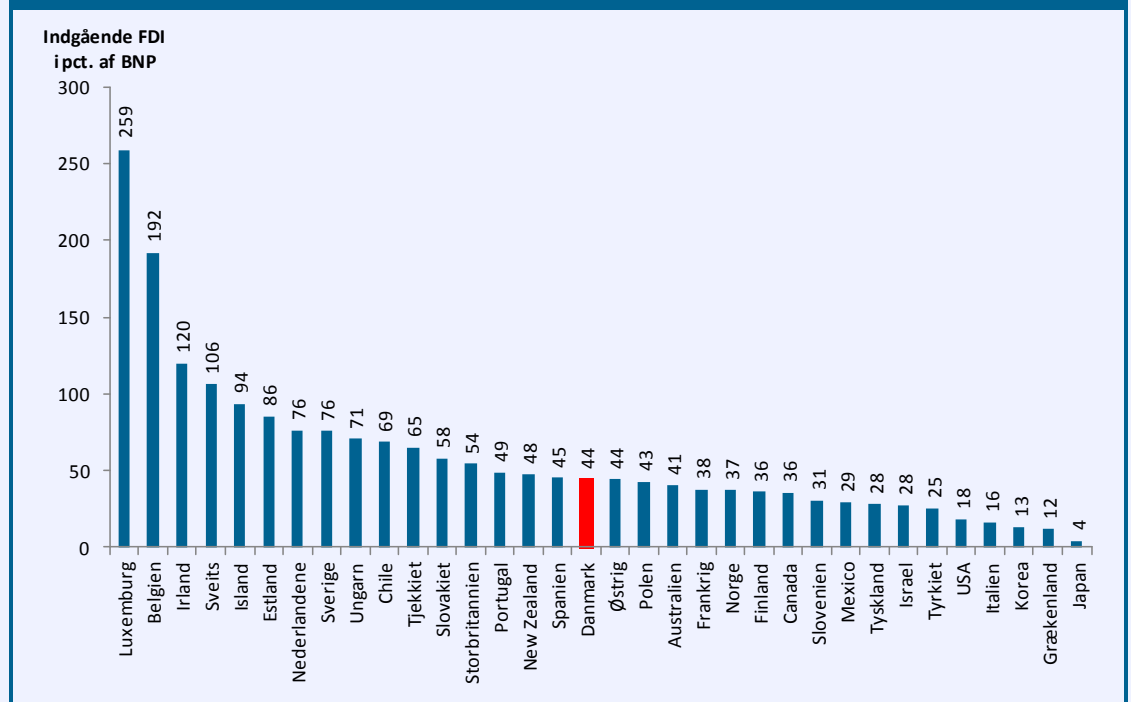
Én måde at sammenligne niveauet af udenlandske investeringer mellem lande på er ved at sætte de samlede indadgående investeringer i forhold til BNP. Denne sammenligning har imidlertid nogle indbyggede svagheder, som gennemgås herunder.

Internationale sammenligninger af FDI-niveauet tager udgangspunkt i opgørelser af direkte investeringer, der kun delvist er nettoficerede. Dermed indgår både egenkapital-investeringer (herunder virksomhedslokaliseringer samt fusioner og opkøb), investeringer gennem lån mellem koncernforbundne virksomheder samt gennemløbsinvesteringer, hvor 'Special Purpose Entities' (SPEs) i realiteten fungerer som postkontor for kapital.

En af konsekvenserne af at gennemløbsinvesteringer tælles med i den internationale statistik er, at nogle landes FDI-niveau angives som højt, uden at det er et udtryk for investeringsniveauet. Benelux-landenes flotte internationale placeringer kan i vid udstrækning henføres til udbredelsen af SPEs, men også Danmark har et væsentligt gennemløb af investeringer på 94 mia. kr. i 2010, hvilket svarer til ca. 12 pct. af de samlede indadgående investeringer.⁶

Med samlede indadgående investeringer på 44 pct. af BNP placerer Danmark sig i midterfeltet af OECD-landene på FDI. Hertil skal nævnes, at Danmark i mindre grad end andre lande nettoficerer investeringsdata, hvorved de danske FDI-tal overvurderes i internationale sammenligninger.

Figur A. Beholdning af Indadgående investeringer ift. BNP, 2010

⁶ Fordelingen af udenlandske investeringer i Danmark var på ca. 50 pct. egenkapital-investeringer, ca. 35 pct. investeringer gennem lån mellem virksomheder mv. og ca. 15 pct. gennemløbsinvesteringer i 2008, jf. Damgaard (2010) "Productivity Spillovers from FDI – Ownership Structures, Domestic Firm Characteristics, and FDI Characteristics".

Kilde: OECD.stat

En alternativ opgørelsesmetode er at tage udgangspunkt alene i investeringer, hvor virksomheder aktivt har valgt at placere sig i fx Danmark (greenfield-investeringer) eller har valgt at udvide de eksisterende aktiviteter i landet. Disse kan kaldes udenlandske lokaliseringinvesteringer, fordi de er aktive beslutninger om at skabe aktivitet i de enkelte lande. Denne type investeringer er således også udtryk for landenes relative konkurrenceevne i forhold til at tiltrække investeringer.

Dermed udelukkes gennemløbsinvesteringer, indirekte investeringer gennem lån samt fusioner og opkøb, da ingen af disse investeringer nødvendigvis er et udtryk for et ønske om at have aktiviteter og skabe jobs i det pågældende investeringsland. Det er alle investeringstyper, der næppe kan relateres til landets attraktivitet – eller konkurrenceevne – men som alligevel udgør langt størstedelen af de officielle FDI-statistikker.⁷ Opkøb og fusioner kan fx alene være udtryk for, at en investor ønsker at tilegne sig et allerede opdyrket marked eller en eksisterende specialiseret teknologi – evt. med det slutmål at flytte de eksisterende aktiviteter ud af landet.

IBM – Plant Location International har, med det formål at registrere og måle omfanget af udenlandske lokaliseringinvesteringer, skabt Global Investment Locations Database (GILD), hvor de registrerer udenlandske lokaliseringsbeslutninger og estimerer antallet af lokale jobs, disse investeringer skaber. I boks 1 fremgår en beskrivelse af de estimerede tal for jobskabelse fra lokaliseringinvesteringer, som også inkluderer større udvidelser i aktiviteten hos eksisterende udenlandske virksomheder.

Boks 1 Beskrivelse af estimeret jobskabelse i GILD

IBM – Plant Location International indsamler data for jobskabelse for hvert individuelt investeringsprojekt, hvilket der findes data på i 70-75 pct. af projekterne i GILD-databasen.

For de resterende projekter, hvor data for jobskabelsen ikke er tilgængelige, estimeres jobskabelsen. Dette estimat etablerer et tal for jobskabelse for hvert projekt (hvor data ikke er tilgængelig) baseret på branche, funktion og geografi. Estimatet er medianen for jobskabelse i projekter i den pågældende branche/funktion for den pågældende geografiske lokalisering.

Kilde: Frit oversat tekst fra IBM - Plant Location International.

Dette notat er muliggjort ved donation fra **KRAKS FOND**

⁷ Koncernlån kan i nogle tilfælde være udtryk for en reel interesse for at investere i et andet lån. Eksempelvis kan moderselskabet i nogle tilfælde få billig finansiering og derefter give et lån til et datterselskab, som foretager en reel investering. I dette tilfælde vil de fleste opfatte det som en reel investeringsinteresse i landet.